

Biroul Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului

Linii Directoare privind Rolul Procurorilor

Adoptate de Congresul al VIII-lea al ONU pentru Prevenirea Criminalității și Tratamentul Infracților (Havana, Cuba, 27 august – 7 septembrie 1990)

Traducere: jud.Cristi DANILEȚ

Având în vedere că în Carta Națiunilor Unite popoarele lumii își afirmă, *inter alia*, hotărârea de a crea condițiile necesare pentru a menține justiția și proclama drept unul dintre scopurile lor realizarea unei cooperări internaționale pentru dezvoltarea și încurajarea respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale fără diferențiere de rasă, gen, limbă sau religie,

Având în vedere că Declarația Universală a Drepturilor Omului consfințește principiile egalității în fața legii, a prezumției de nevinovăție și a dreptului la un proces echitabil în fața unei instanțe independente¹ și imparțiale,

Având în vedere că deseori există o diferență între viziunea dată de aceste principii și situația reală,

Având în vedere că organizarea și administrarea justiției din fiecare stat ar trebui să fie inspirată de aceste principii și că ar trebui să se depună eforturi pentru transpunerea lor totală în realitate,

Având în vedere că procurorii joacă un rol fundamental în administrarea justiției și că regulile care le sunt aplicabile în exercitarea importanțelor lor atribuții ar trebui să încurajeze respectarea și îndeplinirea decătre ei a principiilor mai sus menționate, contribuind astfel la o justiție penală dreaptă și echitabilă² și asigurând o protecție reală a cetățenilor în fața fenomenului infracțional,

Având în vedere că este esențial ca procurorii să posede calificările profesionale necesare pentru îndeplinirea atribuțiilor prin metode de recrutare îmbunătățite, prin formare juridică și

¹ Varianta în lb.fr. folosește termenul „*competente*” (s.ns, CD).

² Varianta în lb.fr. folosește sintagma „*sistem de justiție penală imparțială și echitabilă*” (s.ns, CD).

profesională și prin punerea la dispoziția lor a tuturor mijloacelor necesare pentru buna îndeplinire a rolului lor în combaterea infracționalității, cu precădere în noile sale forme și la noile dimensiuni,

Având în vedere că Adunarea Generală, prin rezoluția sa 34/169 din 17 decembrie 1979, a adoptat Codul de Conduită a persoanelor responsabile de aplicarea legii, la recomandarea celui de-al Cincilea Congres ONU pentru Prevenirea Criminalității și Tratatul Infractorilor,

Având în vedere că, în rezoluția nr. 16, cel de-al Șaselea Congres al ONU pentru Prevenirea Criminalității și Tratatul Infractorilor, a cerut Comitetului pentru Prevenirea și Controlul Infracționalității să includă printre prioritățile sale elaborarea de linii directoare pentru independența judecătorilor și selecția, formarea profesională și statutul judecătorilor și procurorilor,

Având în vedere că cel de-al Șaptelea Congres ONU pentru Prevenirea Criminalității și Tratatul Infractorilor a adoptat Principiile de Bază ale Independenței Justiției³, aprobate ulterior de Adunarea Generală prin rezoluțiile 40/32 din 29 noiembrie 1985 și 40/146 din 13 decembrie 1985,

Având în vedere că Declarația asupra Principiilor de Bază ale Justiției privind Victimele Infracțiunilor și ale Abuzului de Putere⁴ recomandă măsurile care să fie luate la nivel național și internațional pentru a li se facilita victimelor accesul la justiție și la tratament echitabil, și pentru a obține restituiri și reparații, despăgubiri și asistență,

Având în vedere că, în rezoluția 7, cel de-al Șaptelea Congres a cerut Comitetului să vadă dacă e necesar a fi emise linii directoare privind în special recrutarea, formarea profesională și statutul procurorilor, atribuțiile și conduita acestora, mijloacele de îmbunătățire a contribuției acestora la mai buna funcționare a sistemelor de justiție penală și cooperarea lor mai strânsă cu poliția, întinderea puterilor lor discreționare și rolul pe care îl joacă aceștia în procesele penale, și să elaboreze un raport despre acest subiecte la următoarele congrese ONU,

Liniile Directoare⁵ enumerate în continuare, care au fost formulate pentru a ajuta Statele Membre în îndeplinirea sarcinilor de asigurare și a promova eficacitatea⁶, imparțialitatea și echitatea procurorilor în cauzele penale, trebuie respectate și luate în considerare de Guverne în cadrul legislațiilor și practicii lor naționale și trebuie aduse în atenția procurorilor ca și a altor persoane cum ar fi judecătorii, avocații, membrii puterii executive și legislative, și a publicului în general. Aceste Liniile Directoare au fost elaborate avându-i în vedere în principal pe procurorii publici, însă ele se aplică în aceeași măsură, după caz, și în cazul procurorilor numiți ad-hoc.

³ Varianta în lb.fr. utilizează denumirea „*les Principes fondamentaux relatifs à l'indépendance de la magistrature*”, iar cea în lb.en. „*the Basic Principles on the Independence of the Judiciary*”. „Justiția” este înțeleasă aici ca „Putere judecătorească”, deci se referă doar la instanțe și judecători (s.ns, CD). Principiile sunt disponibile la adresa http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_comp50.htm, iar varianta tradusa în românește este la <http://www.unjr.ro/independenta-justitiei/principiile-de-baza-ale-independentei-justitiei.html>

⁴ Adoptată de Adunarea Generală a ONU prin rezoluția nr 40/34 din 29 November 1985. Este disponibilă la adresa http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_comp49.htm (nota ns, CD).

⁵ Varianta în lb.fr. folosește sintagma „*Les Principes directeurs*”, iar cea în lb.engl “*The Guidelines*” (s.ns, CD).

⁶ Varianta în lb.en. folosește termenul „efectivitate” (*capabil de a produce un rezultat specific*) care, în lb.rom, este uneori sinonim cu „eficiență” (*care dă randament*) (s.ns, CD).

Calificări, selecție și formare profesională

1. Persoanele selecționate ca procurori trebuie să fie integre și competente profesional și să justifice pregătirea și calificarea juridică necesară.
2. Statele trebuie să se asigure că:
 - (a) Criteriile de selecție a procurorilor conțin garanții împotriva numirilor bazate în parte sau în totalitate pe prejudecăți, și că exclud orice formă de discriminare a persoanelor pe motiv de rasă, culoare, gen, limbă, religie, opinii politice sau de altă natură, naționalitate, origine socială sau etnică, situație materială sau legată de naștere, statut economic sau de altă natură. Nu se consideră discriminare cerința ca un candidat la postul de procuror să fie cetățean al statului respectiv;
 - (b) Procurorii dețin studiile și pregătirea corespunzătoare și că sunt conștienți de idealurile și îndatoririle etice ale funcției lor, de dispozițiile constituționale și legale care garantează drepturile suspectilor și ale victimei⁷, drepturile omului și libertățile fundamentale recunoscute de dreptul național și internațional.

Statut și condiții ale postului

3. Procurorii, în calitatea lor de agenți esențiali ai administrării justiției, vor păstra în orice situație onoarea și demnitatea profesiei lor.
4. Statele se vor asigura de faptul că procurorii sunt capabili să-și îndeplinească în mod liber atribuțiile profesionale, fără a fi supuși la intimidări, impedimente, hărțuiri, ingerințe nefondate și fără a fi expuși în mod nejustificat la răspundere civilă, penală sau de altă natură.
5. Procurorii și familiile acestora vor beneficia de protecție fizică asigurată de autorități atunci când securitatea lor personală este amenințată în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor de serviciu.
6. Condițiile de muncă rezonabile⁸, remunerarea adecvată și, acolo unde este cazul, mandatul, pensia și vârsta de pensionare ale procurorilor vor fi stabilite prin lege sau sub forma unor reguli ori regulamente publicate.
7. Promovarea procurorilor, în acele sisteme unde acest lucru se practică, se va baza pe factori obiectivi, în special calificarea profesională, competența, integritatea și experiența, și se va decide în cadrul unei proceduri echitabile și imparțiale.

Libertatea de expresie și asociere

8. Ca și ceilalți cetățeni, procurorii se bucură de libertatea de expresie, de credință, de asociere și de întrunire. În special, aceștia au dreptul de a lua parte la dezbateri publice pe marginea legilor, administrării justiției, și a promovării și protecției drepturilor omului. De asemenea, ei pot înființa sau adera la organizații locale, naționale sau internaționale, și să participe la întrunirile acestora, fără a suferi repercusiuni pe plan profesional ca urmare a acțiunii legale exercitate în cadrul unei organizații legal constituite sau ca urmare a apartenenței lor ca membri ai unei astfel de organizații. În exercitarea acestor drepturi, procurorii vor acționa potrivit legii, normelor și eticii recunoscute ale profesiei lor.
9. Procurorii au libertatea de a înființa și de a deveni membri ai asociațiilor profesionale sau altor organizații care să le reprezinte interesele, să promoveze formarea lor profesională și să le protejeze statutul.

⁷ "Victima" nu este menționată în varianta în lb.fr. (s.ns, CD).

⁸ Varianta în lb.fr. folosește termenul „satisfăcătoare” (s.ns, CD).

Rolul în procesul penal

10. Atribuțiile procurorului va fi strict separate de cele ale judecătorilor.
11. Procurorii trebuie să aibă un rol activ în cadrul procesului penal, inclusiv în legătură cu declanșarea urmăririi penale și, atunci când sunt îndreptățiți prin lege sau când practica națională o permite, să participe la cercetarea infracțiunilor, supravegherea legalității cercetărilor, supravegherea executării hotărârilor și vor exercita și alte funcții ca reprezentanți ai interesului public.
12. Procurorii își vor îndeplini atribuțiile potrivit legii, în mod echitabil, de o manieră coerentă și rapidă, respectând și protejând demnitatea umană, și apărând drepturile omului contribuind astfel la asigurarea unei proceduri conforme cu legea și la buna funcționare a sistemului de justiție penală.
13. În îndeplinirea atribuțiilor lor, procurorii:
 - (a) Vor acționa imparțial și vor evita orice discriminare de natură politică, socială, religioasă, rasială, culturală, de sex sau de oricare altă natură;
 - (b) Vor proteja interesul public, vor acționa cu obiectivitate, luând în considerare poziția suspectului și a victimei, și ținând cont de toate circumstanțelor relevante, indiferent dacă acestea sunt în favoarea sau în defavoarea suspectului;
 - (c) Vor păstra confidențialitatea informațiilor pe care le dețin, cu excepția situațiilor în care realizarea sarcinilor sau nevoile justiției impun dezvăluirea acestora;
 - (d) Vor ține cont de opiniile și preocupările victimei atunci când interesul personal al acesteia este afectat și se vor asigura de faptul că victimele sunt informate de drepturile pe care le au potrivit Declarației asupra Principiilor de Bază ale Justiției pentru Victimele Infracțiunilor și ale Abuzului de Putere.
14. Procurorii nu vor declanșa ori continua urmărirea penală sau vor face toate eforturile necesare pentru a stopa procedurile penale atunci când o cercetare imparțială arată că acuzația nu a fost fondată.
15. Procurorii vor acorda toată atenția necesară urmăririi penale a infracțiunilor comise de oficiali ai statului, mai ales când este vorba de infracțiuni de corupție, abuz de putere, încălcări grave ale drepturilor omului și alte infracțiuni recunoscute de dreptul internațional și, atunci când acest lucru este permis de lege sau de practica națională, cercetării unor astfel de infracțiuni.
16. Atunci când procurorii intră în posesia unor probe împotriva suspectilor despre care cunosc sau au motive temeinice să creadă că au fost obținute prin metode ilegale, ceea ce constituie o gravă încălcare a drepturilor omului în ceea ce-l privește pe suspect, mai ales când e vorba de tortură, ori tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante, ori prin alte încălcări ale drepturilor omului, aceștia vor refuza utilizarea probelor respective împotriva oricărei persoane cu excepția celor care au folosit acele metode, sau vor aduce la cunoștința Instanței acest lucru, și vor face toate demersurile necesare pentru a se asigura că cei responsabili pentru utilizarea unor astfel de metode sunt aduși în fața justiției.

Puteri discreționare

17. În țări în care procurorii sunt investiți cu puteri discreționare, legea sau regulile ori regulamentele publicate trebuie să prevadă liniile directoare necesare pentru o mai mare echitate și consecvență în abordare, referitoare la luarea deciziilor în procesul urmăririi penale, inclusiv declanșarea sau renunțarea la urmărire.

Alternative la urmărirea penală

18. Potrivit legii naționale, procurorii vor acorda atenția necesară neînceperii urmăririi penale, renunțării condiționate sau necondiționate la urmărirea penală, ori transferării cauzelor penale în afara sistemului oficial de justiție, respectând însă drepturile

suspectului și ale victimei. În acest scop, Statele trebuie să analizeze toate posibilitățile de a adopta programe alternative nu numai pentru a atenua volumul de muncă excesiv al instanțelor, dar și pentru a preîntâmpina stigmatizarea dată de arestarea preventivă, inculpare și condamnare, ca și posibilele efecte adverse ale încarcerării.

19. În acele țări în care procurorii sunt investiți cu puteri discreționare în luarea deciziei de a declanșa sau nu urmărirea penală împotriva unui minor, se va acorda o atenție specială naturii și gravității faptei, protejării societății, ca și personalității minorului și antecedentelor sale. În luarea acestei decizii, procurorii vor lua în considerare în special măsurile alternative la urmărirea penală potrivit legislației și procedurii referitoare la justiția pentru minori. Procurorii vor face toate eforturile pentru a limita urmărirea penală împotriva unui minor numai la situațiile de strictă necesitate.

Relațiile cu alte instituții sau agenții guvernamentale

20. Pentru asigurarea echității și eficacității⁹ urmăririi penale, procurorii se vor strădui să coopereze cu poliția, instanțele, juriștii, apărătorii numiți din oficiu și cu alte instituții sau agenții guvernamentale.

Proceduri disciplinare

21. Abaterile disciplinare pe care le pot comite procurorii trebuie prevăzute de lege și regulamentele elaborate în baza legii. Plângerile formulate împotriva unui procuror pentru încălcarea standardelor profesionale se vor discuta cu celeritate și echitate după o procedură legală. Procurorul are dreptul la o audiere echitabilă. Decizia poate face obiectul unei revizuirii de către o autoritate independentă.
22. Procedurile disciplinare contra procurorilor vor garanta evaluarea și decizia obiectivă. Acestea vor fi determinate potrivit legii, codului de conduită profesională și altor norme și reguli etice stabilite, ținând cont de prezentele Linii Directoare.

Aplicarea Liniilor Directoare

23. Procurorii vor respecta aceste Linii Directoare. Aceștia vor face tot ce le stă în putere de a preveni și a se opune oricăror încălcări ale Liniilor Directoare.
24. Procurorii care au motive să creadă că aceste Linii Directoare au fost încălcate sau urmează să fie încălcate vor informa autorităților superioare și, atunci când este necesar, alte autorități sau organe competente ce au atribuții de cercetare sau reformare.

⁹ A se vedea nota 6.